

Särskild utredning

Österkärvsplatån

Sigtuna 2:311, 31:10-12 och del av Sigtuna 2:249 m fl, Frustuna socken, Gnesta tätort, Gnesta kommun, Södermanlands län

Ingeborg Svensson

Särskild utredning

Österkärvsplatån

Sigtuna 2:311, 31:10-12 och del av Sigtuna 2:249 m fl, Frustuna socken, Gnesta tätort, Gnesta kommun, Södermanlands län

Ingeborg Svensson

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2002:14

© 2002 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkiv.bibliotek@kuf.dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg och Patrik Gustafsson.
Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Ingeborg Svensson
Omslagsbild: Södermanlands län. Undersökningsområdets geografiska läge
markerat med röd punkt.

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande 97.0350

Nyköping 2002

ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 4

Syfte och metod 4

Syfte
Metod

Landskap 4

Natur
Kultur

Resultat 6

Hänvisningar 7

Källor
Litteratur

Administrativa uppgifter 7

Bilagor 8

1. Schaktplan över område A
2. Schaktplan över område B
3. Schakttabell

Utgångspunkt

Den arkeologiska enheten vid Sörmlands museum har under perioden 020325-020327 utfört en särskild utredning. Utredningen utfördes med anledning av att Specialfastigheter AB planerar att anlägga ett elevhem knutet till Åsbacka skola inom ett område vid Nygatan (Sigtuna 31:10-12). I ett närliggande område vid Platåvägen (Sigtuna 2:311 och del av 2:249), planerar Bröderna Gustafsson Byggnads AB att bygga bostäder. De två utredningsområdena kommer i texten som följer benämnas område A respektive område B (Se figur 2). De aktuella utredningsområdena är belägna inom Gnesta tätort, Gnesta kommun, Frustuna socken i Södermanlands län.

Område A och B uppgår totalt till en yta om cirka 10 000 m². Uppdragsgivare var Specialfastigheter AB och Bröderna Gustafssons Byggnads AB. Beslut i ärendet är fattat av Länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 11§ lagen (1988:950) om kulturminnen mm (KML) (Lst dnr:431-1868-2002).

Ansvarig för utredningen var antikvarie Ingeborg Svensson som också har sammanställt föreliggande rapport.

Syfte och metod

Syfte

Syftet med den särskilda utredningen var att fastställa om fornlämning kommer att beröras av de planerade arbetsföretagen. Utredningens resultat ska användas som ett underlag för länsstyrelsen och uppdragsgivaren inför en fortsatt hantering av ärendet.

Metod

Innan fältarbetet inleddes utfördes en genomgång av fornminnesregistret (FMR) med tillhörande ekonomisk karta samt den topografiska kartan. Genomgången av arkiv- och kartmaterial gjordes för att få en uppfattning om fornlämningsmiljöns karaktär och dess topografiska omgivning.

Fältarbetet inleddes med en inventering, varvid inga nya fornlämningar kunde konstateras okulärt. Under inventeringen noterades eventuella boplatslägen inom de två utredningsområdena. Med utgångspunkt från inventeringen samt kart- och arkivstudien placerades sökschakten ut inom utredningsområde A och B. Sammanlagt grävdes med hjälp av en traktorgrävare tolv schakt, fyra (S1-S4) inom område A och åtta (S5-S12) inom område B (Se bilaga 1 och 2). Schaktens längd varierade mellan 5 och

27 meter och var 1,50 meter breda. Sökschakten grävdes ned till opåverkad mark till ett djup av 0,30 - 0,70 meter (Se bilaga 3). Syftet med sökschaktningen var att spåra ovan mark icke synliga fornlämningar. Schakten handrensades och framkomna anläggningar dokumenterades i plan på ritfilm i skala 1:20 och beskrevs i text. Samtliga sökschakt samt påträffade anläggningar markerades ut i plan på ett kartunderlag (Se bilaga 1 och 2).

Landskap

Natur

De två utredningsområdena är belägna i Gnesta tätort. Område A ligger vid Nygatan och område B vid Platåvägen (Se figur 2/Bilaga 1 och 2). Område A ligger på en obebyggd tomt alldeles intill Nygatan, och utgörs av tidigare betesmark (Ek. kartan 1959). Tomterna runt omkring är bebyggda med en blandad tätortsbebyggelse i form av friliggande hus och radhus. Utredningsområdet ligger nedanför ett större höjdparti, på en höjd av cirka 20 till 30 meter över havet. Område B är beläget på en moränhöjd, glest bevuxen med löv- och barrträd. Inom utredningsområdet finns ett flertal partier med berg i dagen och enstaka större stenblock. I den sydvästra delen av området förekommer även mindre ytor med ängsmark. Området korsas av ett flertal stigar och nyttjas idag som ett rekreativt område. Norr och öster om utredningsområdet vidtar blandad tätortsbebyggelse, medan miljön söder om moränhöjden kännetecknas av ett öppet odlingslandskap. Utredningsområdet är beläget på en höjd av 40 till 46 meter över havet.

Kultur

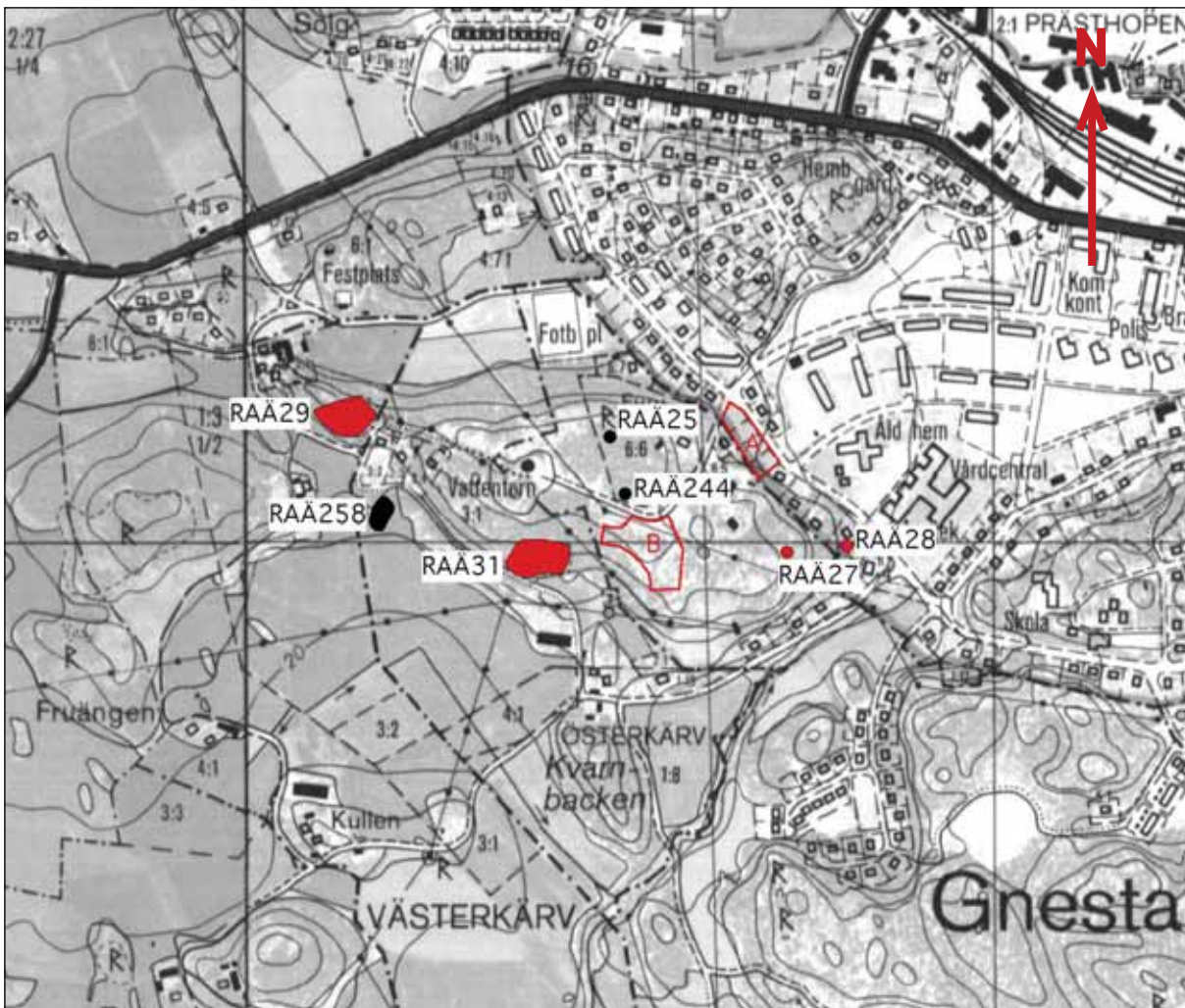
I utredningsområdenas närhet finns ett flertal fornlämningar registrerade. Ett antal av dessa har tidigare varit föremål för arkeologiska undersökningar och är således borttagna. Strax norr om område B undersöktes år 1988 en ensamliggande stensättning (RAÄ25) samt en intilliggande mindre boplats (RAÄ244) (Schützler 1988). Detsamma gäller en boplats (RAÄ258) som låg strax söder om gravfält RAÄ 29. Boplatsen påträffades under en arkeologisk utredning (Jakobsson 1994) och undersöktes under 1994 (Burman 1996). Graven och den först nämnda boplatsen har daterats till bronsålder- äldre järnålder medan den senare boplatsen har ett vidare tidsspänn mellan bronsålder och folkvandringstid-vendeltid.

De kvarvarande registrerade fornlämningarna utgörs av två yngre järnåldersgravfält (RAÄ29 och 31), ett röse (RAÄ28) och en rest av en ensamliggande stensättning (RAÄ27) (Se figur 2).

Figur 1. Utdrag ur gröna kartans blad Nyköping 9H NO med undersökningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Figur 2. Utdrag ur Gula kartan-Ekonomiska kartan Gnesta 9H:85, med utredningsområdena samt registrerade fornlämningar markerade med rött. De med svart markerade fornlämningar är tidigare arkeologiskt undersökta och borttagna. Skala 1:10000.

Resultat

Inom område A kunde ett möjligt boplatsläge iaktas, varvid fyra schakt grävdes inom ytan. Inga boplatssindikerande anläggningar eller fynd kunde konstateras på platsen (Se bilaga 1).

Område B var beläget på en platåliknande höjd. Det topografiska läget samt den närbelägna fornlämningsmiljön indikerade att ytan hade goda förutsättningar för eventuella boplatslägen. I schakt nr 5 framkom vid sökschaktningen en anläggning (A1), i form av en hård- /hårdgrop (Se bilaga 2).

A1 (X6548011, Y1585477 Z46,0) Anläggningen var tydligt avgränsad i plan och syntes som en regelbunden rund mörkfärgning. Anläggningen var 0,60

meter i diameter, svart och sotig till färgen med förekomst av skärvig sten (0,05-0,15 m) i ytan.

Ytan där anläggningen påträffades begränsas i väster och norr av berg i dagen. Öster om platsen togs ytterligare schakt upp varvid inga fler anläggningar kunde iaktas. Frånvaron av ytterligare anläggningar samt ytans naturliga begränsning talar för att härden inte ingår i något större boplatsskomplex.

Däremot skulle härden möjligen kunna tillföras och ligga i utkanten av den mindre boplatss/hårdområdet (RAÄ 244) som tidigare varit föremål för en arkeologisk utgrävning (Schützler 1988).

Hänvisningar

Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums topografiska arkiv.

Källor

Riksantikvarieämbetets Fornminnesregister. (FMR) Frustuna socken, Södermanlands län. *Sörmlands museums arkiv*.

Ekonomisk karta över Sverige, Gnesta 9H9h. (Fornlämningsöversikten.) Skala 1:10 000. Statens Lantmäteriverk. Gävle 1982. *Sörmlands museums arkiv*.

Gula kartan. Ekonomiska kartan Gnesta 9H:85. Skala 1:20 000. Lantmäteriverkat, Gävle 1988.

Ekonomisk karta över Sverige, 9H Nyköping 9h Gnesta. Skala 1: 10 000. Rikets allmänna kartverk, Stockholm 1959.

Gröna kartan. Topografiska kartan Nyköping 9H NO. Skala 1: 50 000. Lantmäteriverket, Gävle 1990.

Litteratur

Burman, A. 1996. *En boplats från bronsålder-järnålder vid Österskärv. Arkeologisk undersökning Södermanland, Frustuna socken, RAÄ 258*. UV Stockholm - Rapport 1996:90. Riksantikvarieämbetet.

Jakobsson, M. 1994. *Väg 57. Förbifart Gnesta. Sigtuna 2:249 m fl, Frustuna socken, Södermanland. Arkeologisk utredning*. UV Stockholm, Rapport 1994:33. Riksantikvarieämbetet.

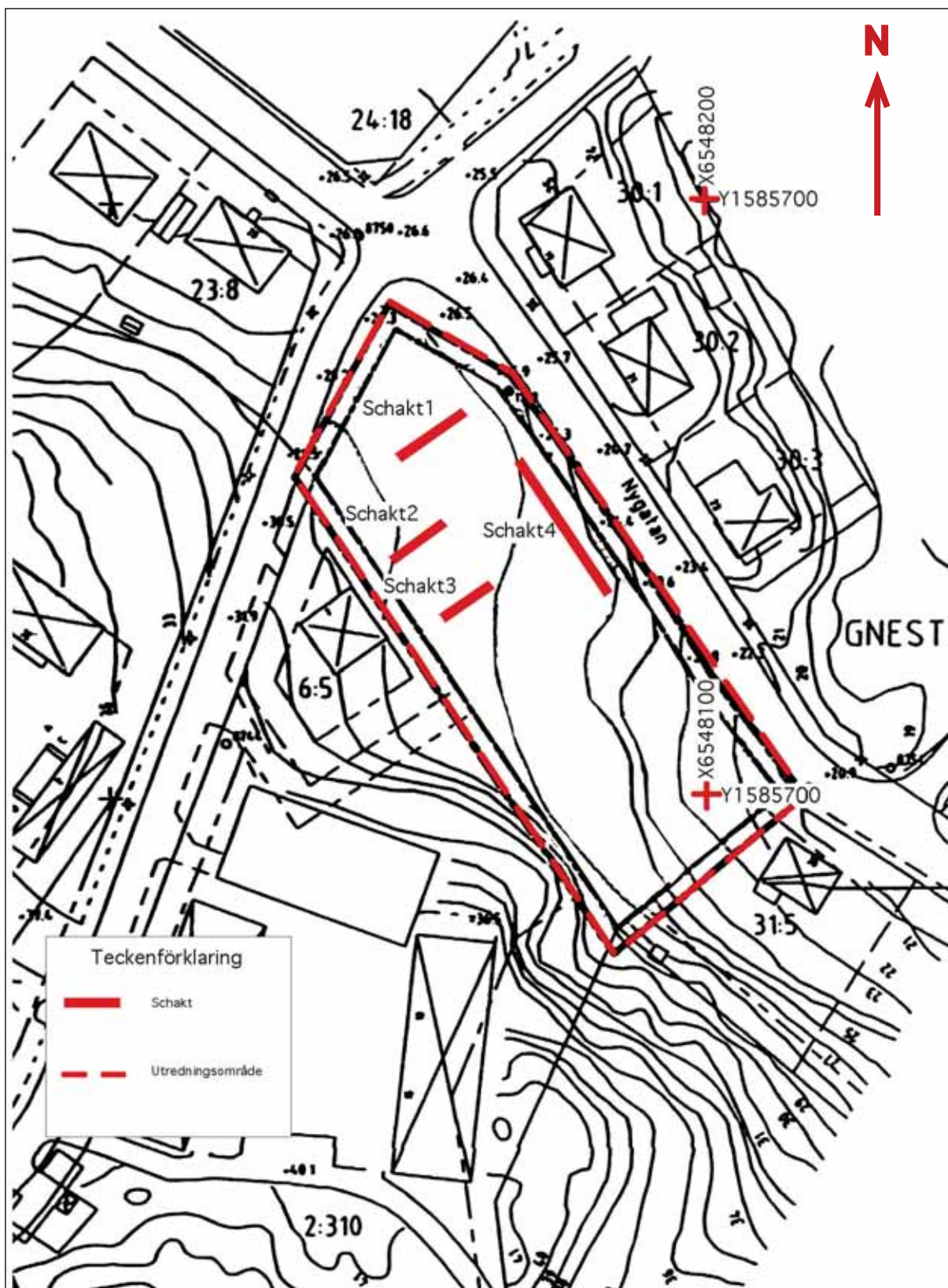
Schützler, L. 1988. *Fornlämning 25, Frustuna socken, Södermanland. En ensamliggande stensättning samt nyupptäckta härdar*. UV Stockholm dnr 3401/88. Rapport. Riksantikvarieämbetet.

Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie: Arkeologiska meddelanden 2002:14
Södermanlands museums dnr: KUS02091
Länsstyrelsens dnr: 431-1868-2002
Tid för undersökningen: 020325-020327
Personal: Ingeborg Svensson
Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige i skala 1:10 000. Upprättad av Rikets allmänna kartverk. Gnesta 9H9h.
x6548000 y1585000
Koordinatsystem: RT90 2,5 gon V
Höjdsystem: Rikets (RH70)
Undersökt yta: 204 m²

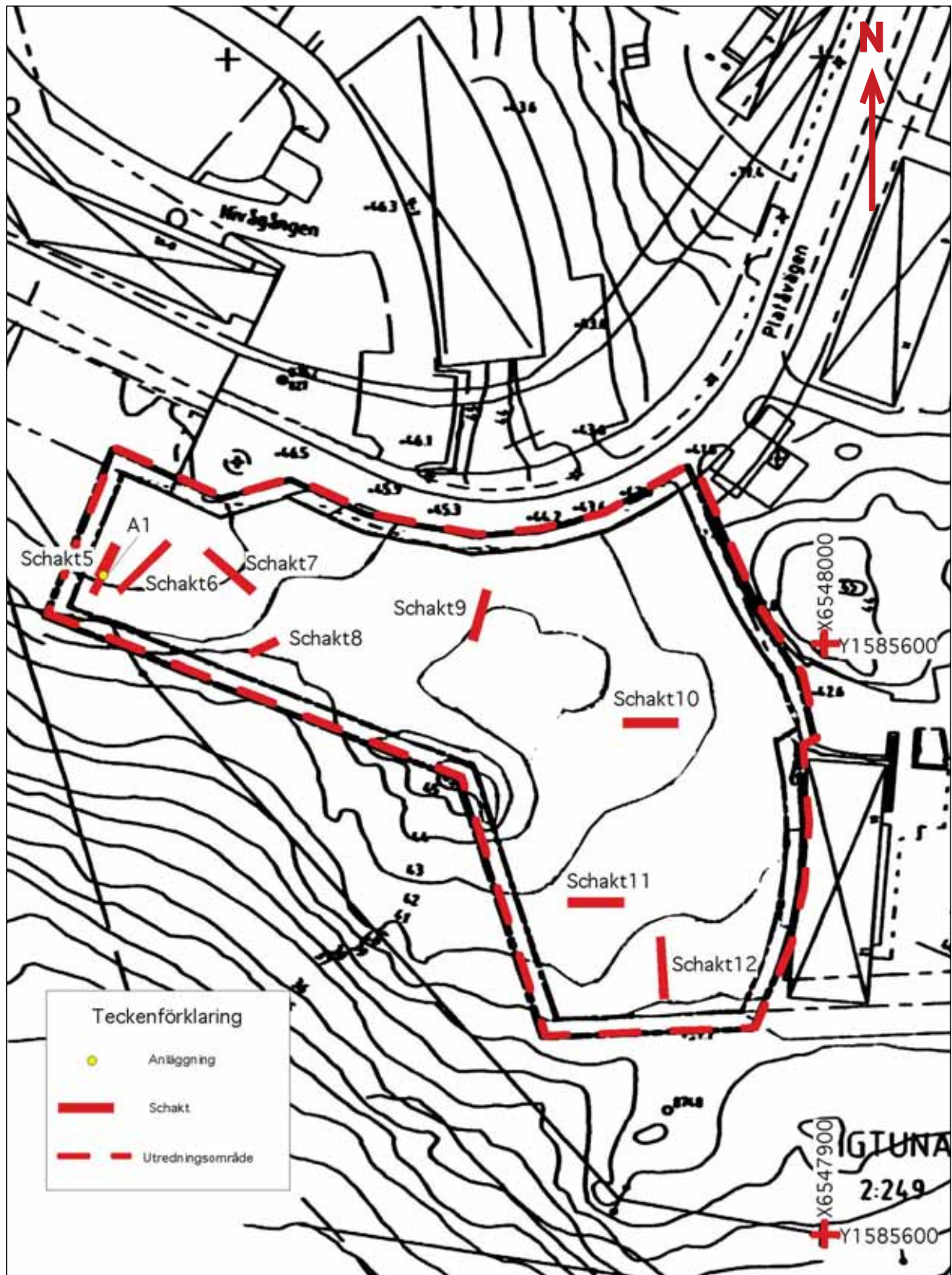
Bilagor

1. Schaktplan område A

Schaktplan över delområde A. Skala 1:1000.

2. Schaktplan område B.

Schaktplan över delområde B. Skala 1:1000.

3. Schakttabell.

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Anl	Terräng/Lagerföljd
1	13,5x1,5	0,60	-	Ängsmark; 0,30 m vegetationsskikt, 0,30 m grå-gulgrå sandig lera.
2	11,5x1,5	0,70	-	Ängsmark; 0,30 m vegetationsskikt, 0,40 m grågul lera.
3	10x1,5	0,60	-	Ängsmark; 0,30 m vegetationsskikt, 0,30 m grå-gulgrå lera.
4	27x1,5	0,70	-	Ängsmark; 0,30 m vegetationsskikt, 0,40 m brungrå lera.
5	9x1,5	0,30	A1	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, 0,20 m gulbrun morän, sandig, moig. I norra delen av schaktet, berg i dagen.
6	12x1,5	0,30	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, 0,20 m gulbrun morän, sandig, moig. Enstaka större stenar (0,30-0,50).
7	10,5x1,5	0,30	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, 0,20 m gulbrun morän, sandig, moig. Ett markfast stenblock.
8	5x1,5	0,30	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, 0,20 m gulbrun morän, sandig, moig. Rikligt med större stenar (0,30-0,50).
9	9x1,5	0,30	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, 0,20 m gulbrun morän, sandig, moig.
10	9x1,5	0,30	-	Ängsmark; 0,10 m vegetationsskikt, 0,20 m gulbrun morän, sandig, moig.
11	9,5x1,5	0,30	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, 0,20 m något lerig brungrå morän, sandig, moig.
12	10,6x1,5	0,30	-	Ängsmark; 0,20 m vegetationsskikt, 0,10 m grå-gulgrå, något lerig morän, sandig, moig.